

בס"ד

זעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

מקיץ

חנוכה

ה'תשפ"א

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

לעומקו של מקרא מקץ

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים
וַיְהִי. יש ליתן טעם מדוע נקט לשון
צער. והרי בזה תם מאסרו. ויש לומר
שנקט לשון צער, שעתה מתחיל
התהליך של רד"ו שנה של השעבוד.

אָנִי וְהוּא. על דרך הרמז והסוד הם
כשמות הקדש אני והו הושיעה נא.
והם מע"ב שמות הקדושים היוצאים
מג' פסוקים ויסע ויבא ויט, כמפורט
בלש"מ לפר' בשלח.

ומלאכים אלו, אני והו, באו לסייע
להביא את יוסף לפני פרעה, ואשר על
כן יצאו שמותם הק' מפיו של שר
המשקים, ופעלו ישועות באזני פרעה.

וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲהוּ וַיִּקְרָא אֶת-יֹסֵף
וַיְרִיבֵהוּ מִן-הַבּוֹר וַיַּגְלֵחַ וַיַּחְלֵף
שְׁמֹתָיו וַיִּבְא אֶל-פְּרַעֲהוּ: (מא, יד)

וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲהוּ.
ויש לשאול, מה ראה פרעה מלך
מצרים להאמין לסיפורו של שר
המשקים אודות נער עברי עבד וכו'.
אלא יש לומר, [כמבואר בסוף פרשת
וישב] שביום הולדת את פרעה, פרעה
עדיין לא החליט לעצמו את מי
להחזיר ואת מי לתלות.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים
וַיְהִי. יש ליתן טעם מדוע נקט לשון
צער. והרי בזה תם מאסרו. ויש לומר
שנקט לשון צער, שעתה מתחיל
התהליך של רד"ו שנה של השעבוד.

או כלך לדרך זו: ועל דרך אל
תיקרי. אל תקרי וַיְהִי מִקֵּץ אלא
תקרי למפרע: מִקֵּץ וַיְהִי. שבזה
הגיע הקץ לוֹיְהִי, הקץ לצערו של
יוסף. ומעתה רק עלייה יש לו.

שְׁנַתִּים יָמִים. יש ליתן טעם לאומרו
יָמִים.
ויש לומר שִׁבְעַת מאסרו כל יום נראה
לו כשנה. וביום שחרורו כל השנתיים
נראו לו כיומים.

וַתִּרְעִינָה בָּאָחוּ (מא, ג'). בתרגום
בְּאָחוּהוּ. ולפשוטו הוא מקום מרעה.
ומדרשו לשון אחוה וריעות. כמו והוא
רועה את אחיו. מזה הבין יוסף כי
הגיעה שעתו למלוך, ולקבל פני אָחִיו.

לעומקו של מקרא מקץ

בדרך הפשט הוא הבור אשר יוסף
אסור שם.

ויש לשאול, עד עתה התורה קראה
למקום אשר יוסף אסור שם בית
הסהר, ומדוע תשנה התורה את
לשונה לקרות אותו עתה בשם בור.
ויריצוהו מבית הסהר מיבעי לה
למימר.

ויש לומר שהתורה נקטה לשונו של
יוסף באומרו לשר המשקים: (מ,טו)
כִּי-גִנַּב גִּנְבֹתִי מֵאֲרִץ הָעֶבְרָיִם וְגַם-פֶּה
לֹא עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי-שָׁמוּ אֹתִי
בְּבוֹר.

ומעתה יש ליתן טעם מדוע נקטה
התורה בלשון אחרת ובמקום לומר
ויריצוהו מבית הסהר אמרה כאן
ויריצוהו מן הבור, כלשונו של יוסף.

ויש לומר שיוסף באומרו לשר
המשקים וְגַם-פֶּה לֹא עָשִׂיתִי מְאוּמָה
כִּי-שָׁמוּ אֹתִי בְּבוֹר, התכוון ללשון
כפולה:

גם לבור הזה שהוא בו בבית הסהר,
וגם לבור אשר במדבר. כי בשניהם
התכוון לומר לא עשיתי מאומה כי-

ובהחלטה של רגע, נפל הפור בלבו
של פרעה, להשיב את שר המשקים
לתפקידו, ואת שר האופים לתלות.

וחשב פרעה שרק הוא יודע מהחלטה
זאת אשר בתוך לבו. והנה נודע לו
שיוסף ידע כבר שלשה ימים קודם
לכן מה פרעה יחליט בינו לבין עצמו.
שכל החלומות הולכים אחר הפה,
ומה שפתר יוסף היה כעין גזירה שכך
ייהיה. לכן מיד ויריצוהו מן הבור.

וישלח פרעה ויקרא את-יוסף.
(מא,יד).

ויקרא את-יוסף. לכאורה מיותר
הוא. והיה די לומר וישלח פרעה
ויריצוהו מן הבור. ומאי ויקרא את
יוסף. ועל דרך הדרש נאמר, שויקרא את
מתאר מה עשה פרעה, שקרא להביא
את יוסף, והכתוב מעיד כיצד קרא לו:
וכאומרו ויקרא: "את-יוסף" "את-
יוסף".

ויריצוהו מן-הבור. והוא לשון ריבוי.
שבזה ריצוהו מן השמים לכל
סבלותיו.

ויריצוהו מן-הבור.

לעומקו של מקרא מקץ

לעמוד לפני מלך מלכי המלכים
ולשרתו.

ומלכותא דארעא כעין מלכותא
דרקיעא. ולכן הבין יוסף שעתה עומד
הוא לשרת פני דר עליון, ובשליחותו
למשול בעם נכרי במצרים, ועל העולם
כולו.

וכמבואר בלעומקו של מקרא פר'
וישב, על הפסוק ותתפשהו בבגדו,
שנתפש על לבושו החיצוניים ועתה
הגיעה העת להחליף ללבושים רוחניים
פנימיים.

ועל דרך הצצה והרמז, ובהמשך
לנאמר שם, יש מובן נוסף לפסוק
במשפטים, [שמות כ"א ח']: **אִם רָעָה
בְּעֵינֵי אֲדֹנָיָה אֲשֶׁר לֹא** (כתיב) **לֹא** (קריא)
**יַעֲדָה וְהִפְדָּה לְעַם נְכַרִּי לֹא-יִמְשַׁל
לְמַכְרָה בְּבִגְדוֹ-בָהּ.**

דליכא מילתא דלא רמיזא
באורייתא. ואשר על כן ידרש כאן
בדרך נוספת:

אֲדֹנָיָה ירמוז להקב"ה, **אֲדֹנָיָה** של
תבל ומלואה, **אִם-רָעָה** בְּעֵינֵי אֲדֹנָיָה
ירמוז לדיבתם רעה שהוציא יוסף על
אחיו. ושליחותו של יוסף בגלות
מצרים אשר **לֹא יַעֲדָה**, למען כבודו

שָׁמוּ אֹתִי בְּבוֹר. וזה שנקט לשון **וְגַם**.
**וְגַם-פֹּה לֹא עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי-שָׁמוּ
אֹתִי בְּבוֹר**.

ובכך ירד יוסף לעומק הבנת
ההשגחה הפרטית שהיתה עליו, כי
מה שהושלך ע"י פוטיפר לבית הסהר
על לא עוול בכפו, הוא כביכול המשך
הבור ההוא שהשליכוהו בו אחיו
במדבר. כי **סדנא דארעא חד הוא**.

ואשר על כן נקטה התורה בלשונו
של יוסף, **ויריצוהו מן הבור**, בה"א
הידיעה, מאותו הבור לשם הושלך ע"י
אחיו, ובזה התקיימה רוח הקדש
שאמרה בעת אשר השליכוהו לבור:
ונראה מה יהיו חלומותיו.

וַיַּגְלַח וַיִּחַלֵּף שְׂמֹלֹתָיו. שְׂמֹלָתוֹ,
היה לו לומר. אלא שְׂדָפָר הכתוב
בלשון רבים לומר שהחליף כל
שמלותיו החיצוניים שהיו לו עד
היום.

כנגד מה שהיה מסלסל בשערו כתיב
וַיַּגְלַח, וכן כתיב **וַיִּחַלֵּף שְׂמֹלֹתָיו** כנגד
מה שהיה מתהדר בכותנתו. **וַיַּחַף וַיְכַרְם**,
אֶבֶד סָבְרָם, וְנָטַשׁ סְפוּיָם. החליף כל
מעטה חיצוני ומסר עצמו בידי קונו
להיכנס לפני ולפנים מבעד לפרגוד

לעומקו של מקרא מקץ

ובזכרונותיו. ויעמוד לפני פרעה,
ופרעה לשון פירוע וגילוי, שעתה
העת לגלות את הפנימיות שלו בלא
מעטה חיצוני.

כנר חנוכה שמגלה לעין כל את סתרי
הנסים של הקב"ה שבכל דור ודור.

יִקְמוּ שְׁבַע שָׁנֵי רָעַב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁפָּח
כָּל-הַשָּׂבַע בְּאָרְץ מִצְרַיִם וְכָל־הָרָעַב
אֶת-הָאָרֶץ. (מא, ל')

יִקְמוּ. תקומה תהיה להן, לשְׁבַע
שָׁנֵי הָרָעַב, ומה היא התקומה, שְׁבַע
שָׁנֵי. שיהיו רק שְׁתֵּי שנים של רעב
במקום שְׁבַע. שְׁמַעַת בואו של יעקב
אבינו למצרים, יופסק הרעב בכח
ברכתו. לכן הוציאו הכתוב במקום
שְׁנֹת רעב, לומר שְׁנֵי רָעַב. לשון
שָׁנִים.

וְשִׁבַע הַשָּׂבָלִים הָרְקוֹת שְׁדָפוֹת
הַקָּדִים יִהְיוּ שְׁבַע שָׁנֵי רָעַב.
(מא, כז')

ית', ולא יַעֲדָה לחילול ה' ע"י הוצאת
דיבה ובהתגרות באחיו על ידי כתנתו,
ולכן לְעַם נִכְרִי לֹא-יִמָּשֵׁל לְמִכְרָה
את תבואתה של מצרים, בְּבִגְדוֹ-בָה
כל זמן שִׁבְגָדוּ בִידָה, בידה של אשת
פוטיפר, היא הקליפה של טומאת
היצר הרע המולך על החיצוניים ע"י
החיצוניות. עד אשר יכניע את
הקליפה, ויבטל את בגדיו אשר בידה,
על ידי הפנימיות, הם הכוחות
הפנימיים של עבודת מלך מלכי
המלכים.

ועתה, משנאמר ביוסף וַיִּגְלַח וַיַּחֲלֶף
שְׂמֹלֹתָיו, מתקיים בו וְהַפְּדָה. וְהַפְּדָה
הקב"ה לשליחותו של יוסף, ולכן עתה
העת לפדותו, ולהעלותו מן הבור
למלוך על מצרים ועל שאר תבל
ארצו.

ואע"פ שלבור הושלך לאחר
שהורידו ממנו את הכתנת, מכל מקום,
הוא - עדיין לא הוריד לעצמו את
הכתנת עד עתה. והתנהג כאילו לבוש
הוא אותה כתנת. ועתה הגיעה העת
להחליף שמלותיו. ואע"פ שגינוני
מלך היו לו, התלבש עתה בלבוש
של צניעות וענוה.

ובזה נפרד לעולם מכתנות הפסים
אשר היה לבוש בה במחשבותיו

לעומקו של מקרא מקץ

יש ליתן טעם מדוע אמר הכתוב **פֶּאֶשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וְלֹא אָמַר כֹּאשֶׁר הָרָאה הָאֱלֹקִים אֶת פְּרַעַה.**

אלא מכיון שהחלומות הולכים אחר הפה ואחר פתרונו של יוסף, הם נקראים על שמו, ולכן נאמר **פֶּאֶשֶׁר אָמַר יוֹסֵף.**

וַיִּקְרָא פְּרַעַה שְׁם-יוֹסֵף צְפֹנָת פְּעֹנָת. (מא, מה')

צְפֹנָת פְּעֹנָת. פירש רש"י, מפרש הצפונות, ואין ל**פְּעֹנָת** דמיון במקרא. **ואונקלוס** תרגם **גְּבָרָא דְמִטְמָרָן גְּלָנָן לָהּ,** איש אשר הצפונות גלויות לו, ובתרגום יונתן פירש **גְּבָרָא דְטְמָרָן מְפָרְסָם** איש מפרסם הצפונות.

ויש ליתן טעם לשני התרגומים, היכן נרמזו דבריהם.

ושמא יש לומר על דרך הצח שהוא מלשון נוטריקון של האותיות: **פה עין נון חית:**

פה פה הוא המגלה

עין מה ש**לְעֵין** נראו נסתרות

נון צפונות ואינן נראות

חית חלומות יגלו פתרונם.

כאן רמז לו יוסף שהרעב יפסק בגין יעקב אביו, כנ"ל, שכן רמז לו כאן את שמו של יעקב, ה**קָדִים** יִהְיוּ **שָׁבַע שְׁנֵי רָעַב.**

ויש ליתן טעם לדברי יוסף הנ"ל, **היכן ירמוז החלום** ליוסף שתהינה רק **שתי** שנות רעב.

ויש לומר שלמד זאת מכך **שפרעה** **שָׁנָה** בענין השבלים, שכן בחלום עצמו כתוב **וּתְבַלְעֶנָה עִם ה' א** בסוף התיבה. **וּתְבַלְעֶנָה** הַשְּׁבָלִים הַדְּקוֹת וגו'. וכאשר פרעה מספר ליוסף הוא אומר **וּתְבַלְעֶנָה ללא ה' א** אלא בנו"ן סופית. **וּתְבַלְעֶנָה** הַשְּׁבָלִים הַדְּקוֹת אֵת שָׁבַע הַשְּׁבָלִים הַטְּבוֹת. והרי ה' נחסרה, והיא כנגד **חמש שנים** שנחסרו משבע שנות הרעב. לכן אמר יוסף **וְקָמוּ שָׁבַע שְׁנֵי רָעַב.** אך רק רמז ולא אמר בפירושו, לקיים את מה שאמר פרעה **וְאֵין מִגִּיד לִי.**

וּתְחַלְיֶנָה שָׁבַע שְׁנֵי הָרָעַב לְבֹא פֶּאֶשֶׁר אָמַר יוֹסֵף. (מא, נד)

לעומקו של מקרא מקץ

וּלְיוֹסֵף יָלַד שְׁנַי בָּנִים בְּטָרַם תְּבוֹא
שָׁנַת הָרָעַב אֲשֶׁר יִלְדֶּה-לוֹ אֲסַנֵּת
בַּת-פּוֹטִי פָּרַע פְּהֵן אֹן (פסוק נ').

יש להבין מדוע נכתב יחוסה של
אסנת פעמים בזה אחר זה בהפרש של
חמישה פסוקים בלבד.

ועוד יש ליתן טעם מדוע בפעם
הראשונה כתוב פְּהֵן אֹן בלי וו'
ובפעם השניה נכתב פְּהֵן אֹן מלא עם
וו'.

ועוד, מן המדרש אנו למדים שאסנת
בת דינה היתה. והיכן נרמז דבר זה
כאן בפסוקים.

ועוד יש להבין מדוע פרעה הוא שנתן
את בתו של פוטיפרע, והרי היה צריך
לומר ויתן לו פוטיפרע את בתו.
ויש לומר לכל הנ"ל:

א. שפרסם הכתוב יחוסה פעמיים,
ללמד שלא למדה ממעשיהם הרעים.
ב. פסוק ראשון בא ליחס את אסנת,
באשר היא אשתו. ופסוק שני בא
ליחס את אסנת באשר היא אם ילדיו.

ג. ביחוס של ילדיה נכתב כהן און עם
ו', להורות על תוספת שני בנים
שנולדו עד סוף שבע שנות השבע.
וייחשב ו' עם הכולל שהוא שבע.

ועוד יש לומר שכל הצפונות
והנסתרות שהיו ליעקב והאחים כל זמן
העדרו של יוסף, עתה משעלה לגדולה,
פוענחו כולם. וכמו שאומר המדרש,
אוי לנו מיום התוכחה, שכשאמר יוסף
לאחיו אני יוסף, התבררו לכולם
למפרע כל התמיהות. והיינו, צפנת
פענח.

ככתוב מֶה רַב טוֹבָה אֲשֶׁר צָפַנְתָּ
לִירְאִיךָ (תהלים לא, כ').

או כלך לדרך זו:

שנקרא צפנת על שם השולחן שהיה
בצפון, וכשם שמהשולחן מתברכות
התבואות, היה יוסף משביר לחם לכל
העולם כולו. והוא אותיות פענח:
פת לרעבים נתנה חכמתו.

ועל דרך הצח, פענ"ה נוטריקון
פרנס עולם ניתן חלקו. ובזה התפרסם
שמו של הקב"ה כפרסום הנס
בחנוכה. והוא נוטריקון פענ"ה:
פרסום עולם נר חנוכה.

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֲסַנֵּת בַּת-פּוֹטִי פָּרַע
פְּהֵן אֹן לְאִשָּׁה (מא, מה')

לעומקו של מקרא מקץ

ועל דרך הצחצח יש לומר ששינה דוד המלך בתהלים מלומר וְלֹא יִשְׁמָעוּ לאומרו וְלֹא יִאֲזִינוּ, מלשון הזן את הכל. שלא רק שאינו שומע אלא גם אם יטענו עובדיו ששומע, הרי שאין בכח הפסל לזון אותם, לא בכלל ולא בפרט. לכן נכתב כהן אן בלי ו' להורות שהקב"ה הוא הזן את הכל ואין בלתו.

ד. מה שנכתב בפסוק ויתן לו (פרעה), ולא כתוב ויתן לו פוטיפרע את בתו, יש לומר שפרעה קנה אותה מידי הסוחרים, כיוסף, ומסרה לפוטיפרע. ולכן ענין משותף להם, שהם בני יעקב, ושניהם ניקנו על ידי פרעה, ושניהם ניתנו על ידי פרעה לפוטיפרע. וידייק ענין זה מפרשת וישב, שם נאמר וְהַמְדָנִים מְכָרוּ אֹתוֹ אֶל מִצְרַיִם, לְפוֹטִיפָר סָרִיס פְּרֹעֶה שַׂר הַטַּבָּחִים. וכן פירושו, וְהַמְדָנִים מְכָרוּ אֹתוֹ אֶל מִצְרַיִם הַכוֹנֶה אֶל פְּרֹעֶה, שהוא הנקרא מצרים. והוא מסרו לפוטיפר שנאמר לְפוֹטִיפָר סָרִיס פְּרֹעֶה וגו'.

ועוד יש לומר או"ן בגימטריה ז"ן. וכדי שלא יתלו בעבודה זרה את מה שז"ן יוסף את העולם, החסירו ממנו את האות ו', המורה על שפע ותוספת ברכה. ומעתה יתלו את הברכה בקב"ה בלבד, וכמו שאמר יוסף בְּלִעְדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת-שְׁלֹם פְּרֹעֶה. ומאון נשאר אן, המורה על אן, אֵין ואפס.

ועוד יש לומר כנאמר בתהלים (קלה, יז) אֲזַנְנִים לָהֶם וְלֹא יִאֲזִינוּ.

והויגן בה, מדוע לא יאמר אֲזַנְנִים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ כדאמר בפרק קטו, ו', ומדוע יִשְׁנֶה מלומר וְלֹא יִשְׁמָעוּ לומר וְלֹא יִאֲזִינוּ.

על דרך הפשט יש לומר שיאזינו וישמעו יורו על ריחוק וקירוב. וכדאמרו חז"ל במדרש (ספרי), על הפסוק (דברים לב, א) האזינו השמים ותשמע הארץ: משה שהיה קרוב לשמים אמר האזינו השמים וגו', ישעיהו שהיה רחוק מן השמים אמר שמעו שמים (ישעיה א ב). ואשר על כן רצונו לומר שלא ישמע הפסל לא את הקרובים ולא את הרחוקים.

לעומקו של מקרא מקץ

ולעומקו של מקרא, ידרש בשין שמאלית, כעין כך: **וְשִׁבְרוּ**, לשון תקווה, ועל ידו של משה נחיה ולא נמות, שנחיה בעוה"ז ולא נמות לעולם הבא. וזה שאמר דוד המלך בתהלים "אשרי שאל יעקב בעזרו **שִׁבְרוּ** על ה' אלקיו.

וַיִּכַּר יוֹסֵף אֶת-אֶחָיו וְהֵם לֹא הִפְקְדוּ (מב,ח).

אֶת-אֶחָיו. הכיר את אחותם. שניכר עליהם עתה כי רוצים להחזירו אל אביו.

וְהֵם לֹא הִפְקְדוּ. ופירש רש"י

שיצא מאצלם בלא חתימת זקן. ועכשיו מצאוהו בחתימת זקן.

ולעומקו של מקרא, נאמר, מאי וְהֵם לֹא הִפְקְדוּ, לא רק עתה, אלא מעולם לא הכירוהו. מעולם. לא ידעו גדולתו הפנימית. רק ראו חיצוניותו, סלסול שערו והכתנת. ולכן עתה משגלח והחליף שמלותיו וזקנו גדל, לא הכירוהו. לא הכירוהו עתה, כי לא הכירוהו מעולם.

וַיֵּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדַנִּי וְעַבְדִּיךָ בָּאוּ לְשִׁבְרִי-אֶכֶל: (מב,י)

וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשִׁבֹר אֶל יוֹסֵף כִּי חֲזַק הָרַעֲב בְּכָל הָאָרֶץ. (מא, נז)

תרגום אונקלוס: וכל דיירי ארעא. יש לומר שבא הכתוב לרבות גם את עשו ואת כל אלופיו. ויוסף ליקט מהם את כספם אשר לקח אליפז מיעקב אביו, והשאירם בחוסר כל. ובית יוסף להבה. ולא שרף את עשו ואלופיו, שהרי עדין לא הגיע הזמן של ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, ולכן רק לקח את כספו ועני חשוב כמת. כשם שעשה אליפז לאביו.

רְדוּ-שְׂמֵהּ. (מב,ב')

ברש"י רמז למאתים ועשר שנים שנשתעבדו למצרים כמנין רד"ו. ויש ליתן טעם לדברי רש"י, שודאי נמצא להם אחיזה בעמקות הפסוק. ואכן, **לעומקו של מקרא** ידרש רד"ו באומרו **שְׂמֵהּ**, שהם אותיות **משה**. וכך אמר יעקב לבניו, בסוף רד"ו שנה יקום **משה** על פי השם. וזה לשון **שמ"ה**.

ובהמשך דבריו נאמר, **וְשִׁבְרוּ לָנוּ מַשֶּׁם וְנַתְּנָה וְלֹא נָמוּת. וְשִׁבְרוּ** בשין ימנית, הוא לשון פרנסה.

לעומקו של מקרא מקץ

ועל דרך הסוד, כמובא בלעומקו של מקרא לפר' תזריע (יג,ט) (ויובא כאן בקצרה) כיוונו בזה לשם הקדוש גחב"ה גחפ"ר וווי"ה. היוצא מי"א פסוקים המתחילים בנ' ומסתיימים בנ' וביניהם הפסוק (מטות לג,לב) גַּחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לְפָנֵי ה' אֶרֶץ פְּנֵעוּ וְאַתְּנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתְנוּ, מַעֲבָר לַיַּרְדֵּן.

וכבר מובא בסידורים בפיוטים למוצאי שבת ונקראים על שם הפסוק הראשון מביניהם נגע צרעת:

נַגַע צִרְעַת פִּי תִהְיֶה בְּאֲדָם וְהוּבָא אֶל-הַפְּקָן (יג,ט).

והוא לחש המועיל לשמירה, נגד כשפים ועין הרע ונגד פחדים. כמובא שם באריכות. וכן מובא ברבינו יהודה החסיד, וברבנו בחיי (בפר' מטות לג,לב), ובשרשי השמות להרמ"ז.

והשם הק' הנ"ל יוצא מכל אות שניה שבפסוקים אלו. כזה:

פִּלְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד גַּחְנוּ בְּנִים
אֲנַחְנוּ לֹא-הָיוּ עֲבָדֶיהָ מְרָגְלִים
(מב,יא)
גַּחְנוּ. חסרה א'.

על דרך הרמז, רמזו לו בזה בדרך ההכנעה, שהאחד חסר. וכל עוד האחד חסר גם אנחנו לא שלמים.

ועוד רמזו לו, בדרך הגבורה והניצוח, ועל דרך אין מוקדם ומאוחר בתורה. כשם שאמרו בני גד ובני ראובן למשה רבנו גַּחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לְפָנֵי ה' אֶרֶץ פְּנֵעוּ וְאַתְּנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתְנוּ, מַעֲבָר לַיַּרְדֵּן, ואמרו גַּחְנוּ במקום לומר וְאַנְחָנוּ, שעל ידי שעברו חלוצים וקיימו את נדרם, עזר הקב"ה ומיגרו ז' עממין. שכן ו"א בגימטריה ז'. ולכן נעקר ו"א ונשאר גחנו. וכאילו הכתיבו שע"י גחנו נעבור, כן גחנו נעביר את ז' עממין מן הארץ.

וכאמרם ליוסף, כשם שהעברנו ז' עממין מן הארץ, באמרנו גחנו, כן נעבירך מן הארץ אם תוסיף להתנכל לנו, וזה שאמרו בני איש אחד גחנו.

לעומקו של מקרא מקץ

ולעומקו של מקרא יאמר שהיו אלו
ראובן וגד שאמרו כן, בלנו בני איש-
אחד גתנו כפי שאמרו בניהם בני גד
ובני ראובן למשה רבנו: בלנו נעבר
תלוצים לפני ה' ארץ כנען.

ויאסף אתם אל-משמר שלשת
ימים (מב, יז)

וייש ליתן טעם לשלשת ימים אלו.
והם כעין שאמרו בב"ר אין הקב"ה
מניח את הצדיקים בצרה ג' ימים.
שנאמר יחיינו מימים ביום השלישי
יקמנו ונתנה (הושע, ו, ב').

ולעומקו של מקרא יאמר שזו
מידתו של יוסף בכל מקום, להיושע
ביום השלישי. שכן יוסף נולד לרחל
לאחר שבלהה ילדה שני בנים. את דן
ואת נפתלי. וגם ישועתו מבית הסהר
היתה אמורה לבא ביום השלישי,
שנאמר ויהי ביום השלישי יום הולדת
את פרעה, לולא אמר זכרתי
והזכרתי.

ועל דרך הסוד, יוסף שהוא מידת
היסוד, הוא המידה הששית מן החסד,
והשלישית מהנצח, ויבוא לסוף שתי
שלשות:

נגע צרעת פי תהיה באדם. והובא אל
הכהן:

בלנו נעבר תלוצים לפני ה' ארץ כנען.
ואתנו אחזת נתלתנו, מעבר לירדן:
נביא מקרבה מאסיה פמני, יקים לה ה'
אלהיה אליו תשמעון:

נתר פלגיו ישמחו עיר אלהים. קדש
משכני עליון:

נגד אבותם עשה פלא. בארץ מצרים
שדה צען:

נתית כצאן עמה. ביד משה ואתרן:
נפתי משכני. מר אהלים וקמון:
נר ה' נשמת אדם. חפש כל חדרי בטן:

נ ו פת תטפנה שפתותיה פלה. דבש
וקלב תסת לשונך, וריח שלמתיה פריח
לקבון:

נ ו דו מתוך בבל ומארץ פשדים צאו.
והיו פעתודים לפני צאן:

נ ו שקי קשת מימינים ומשמאלים
פאבנים, ובחצים בקשת. מאחי שאול
מבגמן.

ובאמרם בני איש-אחד גתנו, כיוונו
בזה ללחש הנ"ל שנאמר בו בלנו נעבר
תלוצים וגו' כדי שלא ישלוט בהם עין
הרע, פחדים וכשפים.

לעומקו של מקרא מקץ

השפה ולחוף. וכגון ראובן שאמר
"הלא אמרתי לכם". כאשר כל אחד
מאשים את חברו, ואין לוקח האשמה
על עצמו.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֲתִי
שִׁפְלָתְכֶם יוֹסֵף אֵינְנִי וְשִׁמְעוֹן אֵינְנִי
וְאֶת-בְּנֵימִן תִּקְחוּ עָלַי הֲיִי כְלָנָה
(מב, לו').

לית מילתא דלא רמיזא
באורייתא. והנה, דברי יעקב אלו
ירמזון לראשית ממלכת נמרוד, שהיא
ההכנה לראשית ממלכת יוסף, כפי
שיתבאר לקמן.

ואשר על כן, יש לדרוש פרק י, פס'
י' בבראשית שם נאמר:

וַתְּהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ [של נמרוד]
בְּבֶל וְאַרְדּוֹ וְאַפְדּוֹ וְכַלְנֵה בְּאַרְצֵי
שִׁנְעָר (בראשית י, י').

רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ הן אותיות:

וַיֹּאמֶר אֲתִי שִׁפְלָתְכֶם.

בְּבֶל כנגד מה שאמר יוסף אינני
שנבלע בין האומות.

וְאַרְדּוֹ כנגד מה שאמר וְשִׁמְעוֹן אֵינְנִי
על שלא ניהן בארך אפים.

וְאַפְדּוֹ כנגד וְאֶת-בְּנֵימִן תִּקְחוּ שכן
אַפְדּוֹ הן אותיות דכא. ונאמר [ישעיהו
נז, טו'] כִּי כֹה אָמַר רִם וְנִשְׂא שִׁכְוֹן עַד וְקֹדֶשׁ שְׁמוֹ

חסד-גבורה

תפארת,

נצח-הוד

יסוד.

וכן לידתו היתה בשלישי, כנ"ל, וכעין
נצח והוד שמקדימים להיסוד, כן
קדמו דן ונפתלי ליוסף. וזה שהתכוונה
רחל וְאֲבָנָה גם אנכי ממנה. הוא בנין
הספירות הק'.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו וְגו' עַל כֵּן
בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת (מב, כא')

בָּאָה אלינו, ברש"י והוא בלשון
עבר וטעמו בבית. ותרגומו אתה. וכן
מצינו ברחל באה עם הצאן. ונצנצה
בהם רוח הקדש, שכן רחל עומד
לפניהם. רק לא יכלו לפרשה היטב.
וכאילו אומרים: עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ
הַצָּרָה הַזֹּאת. שלא נהגנו כצאן רחל
את יוסף בנה.

וַיִּסַּב מִזְעֵלֵיהֶם וַיִּגְבֹּה (מא, כד').
פירש"י לפי ששמע שהיו מתחרטים.
ויש להבין מדוע אסר את שמעון ולא
נגלה אליהם עתה ב"אני יוסף", ומדוע
בכה. אלא י"ל שראה את חרטתם כמן

לעומקו של מקרא מקץ

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְהוּדָה לְאֹמֶר הָעֵד הָעֵד׃
בְּנֵי הָאִישׁ לֹא-תִרְאוּ פָנַי בְּלִתי
אַחֲכֶם אַתְּכֶם (מג,ג')

ובפסוק ה' נאמר גם:

וְאִם-אֵינְךָ מִשְׁלַח לֹא נִגַד כִּי-הָאִישׁ אָמַר
אֲלֵינוּ לֹא-תִרְאוּ פָנַי בְּלִתי אַחֲכֶם
אַתְּכֶם (מג,ה')

יש לשאול בדברי יהודה הָעֵד הָעֵד׃
בְּנֵי הָאִישׁ ועוד, כִּי-הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ
וגו', ובשימת לב יוסף לא העיד ולא
אמר כדברים האלו כלל.

ומדוע יחזור יהודה פעמיים על אלו
המלים לֹא-תִרְאוּ פָנַי בְּלִתי אַחֲכֶם
אַתְּכֶם בעוד שיוסף כלל לא אמרם.
ועוד תגדל הקושיה מדוע יאמר זאת
יהודה בלשון עדות, הָעֵד הָעֵד׃ בְּנֵי
הָאִישׁ וגו' והוא לא העיד כך.

ויש לומר שדבריו של יוסף היו
בלשון נחרצת כדבר שאין עליו
עוררין. והיו פניו לוהטים כמלאך ה'
צבאות. לכן השתמש יהודה בפסוקים
המיוחסים לכבוד אלקים הסתר דבר.
דלא תוכל לראות את פני.

ואף על פי שכונת פשט הדברים
שלא יראו פני יוסף ללא אחיהם

מרום וקדוש אֲשַׁכֵּן וְאֵת דָּפָא וּשְׁפֵל רוּחַ,
אמר אֲשַׁכֵּן כנגד שכינה שהיתה
בחלקו של בנימין, וסמך ליה דָּפָא,
וְכַלְבָּה כנגד מה שאמר עָלַי הָיָו
כְּלָבָה.

בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר אל תקרי שְׁנַעַר אלא
שְׁנַעַר, וכאומרם בארץ שְׁנַעַר יהיה
מולך בה. וכדכתיב וְשָׁם אָתְנֹנוּ נַעַר
עֲבָרַי עֲבַד לְיֵשֶׁר הַטְּבָחִים.

ויש להבין הקשר שבין ראשית
ממלכת נמרוד וראשית ממלכת
יוסף.

וכמבואר במדרש פליאה, שנמרוד
לקח את בגדי החמודות מאדם
הראשון, ועשו לקחם מנמרוד, ורבקה
לקחתם מעשו ונתנתם ליעקב. ויעקב
הנחילם ליוסף בנו, ועשה לו מהם
כתנת פסים, כעין שעושים יציצית,
והם הכתנות אור, שקבל אדם הראשון
מהקב"ה. והם היו כעין הרמנא דמלכא
- רשות מאת המלך - למלוך בעולם.
ונלקחה המלכות מנמרוד וניתנה
ליוסף. ועל כן מבואר, שראשית
ממלכת נמרוד היא ההכנה לממלכת
יוסף.

לעומקו של מקרא מקץ

ובהיות הנכאת וצרי ולוט רק סיבה
נילווית כדי שיריח הצדיק ריח טוב, אם
כן העיקר חסר מן הספר. **הולכים**
להוריד מצרימה את מה או את מי.

ואכן, למפרע התברר שכל תכליתה של
ארכת הישמעאלים היתה **להוריד את**
יוסף מצרימה, ועל כן קרי ביה: **והנה**
ארכת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם
נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד
מצרימה את יוסף.

ואשר על כן הוסיף יעקב על **נכאת**
וצרי ולט גם בטנים ושקדים. **בטנים**
כנגד וצפונה **תמלא בטנם ישבעו בנים**
והגיהו יתרם לעולליהם (תהלים
יז, יד'), שעתיד לברך את שני בניו
להיות שבטי י-ה.

ושקדים כי שוקד ה' על דברו לעשותו
להוציאנו בעם רב וברכוש גדול.

ועל דרך הסוד, צרי דבש נכאת לט
בטנים ושקדים, מראשי תיבות שלהם
יוצא שם קדוש והוא **צדנלב"ש**.
כמובא בספר שרשי השמות לר' משה
זכותא, (הרמ"ז): **צרי דבש נכאת לט**
בטנים שקדים.

בנימין, מכל מקום, **לעומקו של**
מקרא, **ירמזון דבריו לומר**,
שדברי הקב"ה הם, **לאמור, לא-**
תראו פני, **לא תראו פני שכינה ולא**
תחזור רוח הקדש לפעם בכם, כל זמן
אשר **בלתי אחיכם יוסף אתכם**
באחזה. ולשם כך עליכם להביא אל
יוסף את בנימין.

העד העד. אותיות **עדה**. עדה כנגד
עדה. עדה של עשרה אחים כנגד עדה
של עשרת הרוגי מלכות, שיצאו ליהרג
בעוון עדה של אחי יוסף.

ויאמר אליהם ישראל אביהם אם
כן אפוא זאת עשו קחו מזמרת
הארץ בכליכם והורידו לאיש
מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת
ולט בטנים ושקדים. (מג, יא')

נצנצה בו רוח"ק להזכיר ליוסף
מחסדי המקום אשר עשה עמו
בהוליכו אותו מצרימה ע"י ארכת
ישמעאלים, ככתוב **והנה ארכת**
ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם
נשאים נכאת וצרי ולט הולכים
להוריד מצרימה.

לעומקו של מקרא מקץ

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הרמז, ירמוז פסוק זה למה שאמר דוד המלך ע"ה [תהלים כ'] יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלקי יעקב. שהקב"ה עונה לאדם המתפלל, ושולח אליו את מלאכיו הקדושים: ויאמר אלקים ישראל אביהם שבשמים, אלקים של ישראל, אל מלאכיו הקדושים, אם פן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם, אם כן שהמתפלל לפני מתפלל אלי בכל לבו, זאת עשו קחו מזמרת הארץ, הן הזמירות של המתפלל אלי מן הארץ, קחו אליו מזמרת הארץ העליונה, ממה שהצליח בתפילתו, בכליכם בכנפיהם, והורידו לאיש מנחה והורידו לאיש המתפלל את מבוקשו, וכנגד שלא בקש אלא מעט, הורידו לו מעט צרי היא רפואה שבקש די צרכו, ומעט דבש היא פרנסה שבקש די צרכו, וכן הורידו לו בשפע נכאת ולט הם טעם וריח טוב בלימוד, בטגנים הם בנים פרי הבטן צדיקים וישרים. וישקדים כי שוקד אני על דברי לעשותו.

והוא נוטריקון: שמיעת קולו דיה מלפני להקדים מבוקשו כל צרכו.

ועוד מובא בשרשי השמות ששם זה מכוון לג' ספירות, מלכות, חסד וגבורה.

כיצד: צ' היא גימטרי' של מל"ך. והיא מידת המלכות. נותרו אותיות דגלבש, והם גימטרי' של שד"י ע"ב. ע"ב הם ע"ב שמות הקדושים היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט, והם כנגד ספירת החסד, שכולם שמות של חסד ורחמים. והשם שד"י הוא כנגד ספירת הגבורה. ויוצא מר"ת שאמר לעולמו די. ובזה כיוון יעקב לסוף גלות מצרים. שכן ע"ב שמות הם היוצאים מפסוקים שנאמרו בקריעת ים סוף, ושד"י ירמוז שאמר לעולמו ולגלותינו די.

ובמנחתו אשר שלח צדנלב"ש, כיוון יעקב אבינו לחזק את יוסף בספירת המלכות והחסד והגבורה. ברמזו שישמור על צדיקותו ובזה תימשך מלכותו. שכן צ' בגימטרי' מל"ך כנ"ל. ויוסף נקרא צדיק יסוד עולם.

ועוד מובא בשרשי השמות להרמ"ז, ששם זה כוחו למצוא חן בעיני אלהים ואדם, ובעיקר כאשר קוראים את הפסוק ג' פעמים, שהרי עם כד תיבותיו יוצא ע"ב תיבות, כנגד שמות ע"ב הקדושים.

לעומקו של מקרא מקץ

והדרך השנייה, להגשים חלומותיו, אך זאת ידע יוסף כי זה לא בידו והניחו להשגחה של בורא עולם.

ואכן הפעם היחידה שהשתחוו ליוסף מפני שהוא יוסף ולא מפני שהוא מלך מצרים, היא בפרשת ויחי בחזרם מלקבור את אביהם נפלו לפניו והתחננו לו שימחל להם על כל הרע אשר גמלוהו. ויבך יוסף בדברם אליו. ויש לשאול מדוע בכה. ויש לומר שהיה עומד נפֶעם מול דרכי ההשגחה העליונה אשר תבעה ביקריה, וכנ"ל. שבידו היה ליצור את התנאים להחזירם בתשובה אך לא בידו לגרום ולסוכב הסיבות שישתחוו לפניו כולם.

ועתה סובבה ההשגחה העליונה שיתקיימו חלומותיו.

ועוד שידע והכיר כי כאן בעל החוב בא לגבות את חובו, וכי השררה באותה שעה תעלה לו בשנות חייו כפי שאמרו שנפטר לפני כל אחיו שנהג בהם שררה. ולא מצאנו עד כאן היכן נהג בהם שררה, אלא באותו זמן שנפלו לפניו, אותו רגע של שררה היה, שהמליכו עליהם את יוסף בהתחננם אליו. ולכן ויבך יוסף

וַיִּקְמוּ וַיִּרְדּוּ מִצְרַיִם וַיַּעֲמְדוּ לְפָנָיו יוֹסֵף (מג, ט"ו).

וַיַּעֲמְדוּ כְּתִיב. שעדין עומדים בְּמִקְרָם. שלא נאמר וישתחוו. ועל כן גלגל להם הסיפור עם הגביע כדי שיתקיימו חלומותיו בכולם, ויתנו לב לשוב.

ובשימת לב במהלכיו של יוסף יש לשאול. אם רצה שיחזרו בתשובה, ניהא. אך אם רצה לקיים את חלומותיו, כעין להגשים נבואותיו, הרי העיקר חסר מן הספר. כי כל מה שהשתחוו לו, היה מפני שחשבו שהוא מלך מצרים ולא מפני שהוא יוסף. ובחלומו אמר אחד עשר כוכבים משתחווים לי. הכוונה ליוסף, ולא למלך מצרים. ובפירוש מדגישה התורה והם לא הכירוהו. אם כן מה הועילה השתחוויתם.

ויש לומר כי אכן המהלך של יוסף היה על שתי דרכים. דרך אחת שיחזרו בתשובה, ולכן אף אם לא הכירוהו. ולזה היו מהלכיו לעוררם לתשובה.

לעומקו של מקרא מקץ

ועל דרך הצח,
נרמז במילה **מטמון** נוטריקון:
מזמוני טעון מעשר ואותו נתתיו.

התשובה ה**ב'**: המטמון שקבלתם הוא **מעצה עמוקה** של אלקיכם ואלקי אביכם שבקש לגלגל אותנו למצרים, לכור הברזל. ולכן אע"פ שאני שמתו הכסף באמתחותיכם, נחשב הוא כאילו אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכם מטמון באמתחותיכם, שזה חלק מהתכנית האלקית להורידנו מצרימה.

**למה שלמתם רעה תחת
טובה. הלא זה אשר ישגה אדני
בו והוא נתש ינחש בו הרעתם
אשר עשיתם (מד, ד-ה).**

רעה לרמוז להם בזה, ששילמו רעה תחת טובה **כאשר מכרוהו**, כי הוא לטובה התכוון להפרישם מאיסורים חמורים לפי שיטתו, ובמכירתו שילמו רעה תחת טובה.

ועוד א"ל ששילמו רעה תחת טובה לאביהם, **ששגחו לראות את שלומם**, והם שילמו לאביהם רעה

בדברם אליו שלא רצה להשתרר עליהם, ואע"פ כן נפטר לעולמו לפני כולם. ויעויין עוד בהרחבה בפרשת ויחי.

**ויאמר שְׁלוֹם לְכֶם אֵל-תִּירְאוּ
אֱלֹהֵיכֶם וְאֱלֹהֵי אֲבֹיְכֶם נָתַן לְכֶם
מִטְמוֹן בְּאִמְתַּחְתֵּיכֶם כִּסְפְּכֶם בְּאֵלֵי וְגו'.** (מג, כג')

אינו מובן כיצד זה יוציא האיש אשר על בית יוסף **בשם יוסף**, דבר לא נכון מפיו, **ועוד יאמר זאת בשם השם**. **אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכם מטמון באמתחותיכם כספכם בא אלי והרי מקרא מפורש הוא שיוסף צוה לשים הכסף באמתחתיים.**

וי"ל, שתי תשובות בדבר.

הא': אמנם כן, כספם בא אליו, והפריש ממנו **מעשר**, וכן הפריש משאר כספו כפי שלימדו אביו. וכספי מעשר נקראים כאילו **הקב"ה נתנם**. לכן שפיר קאמר אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכם מטמון באמתחותיכם. ורמז בזה ואמר אלקי אביכם. שכן היה למוד אבא יעקב לומר **"וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך"**.

לעומקו של מקרא מקץ

ובכך יובנו שתי תמיהות בדבריו. א' מה הוא זה שאמר גם עתה, הב' מה הוא זה שאמר כדבריכם כן הוא, הרי מיד סתר את דבריהם ואמר שלא ימות אלא יהיה לו עבד.

ולזה אמר גם עתה. גם עתה אתם נכשלים בזה. כמו אז בימי רחל, הרי כדבריכם כן הוא שיכול להתקיים שלא יחיה ח"ו, כי ברית כרותה לשפתיים. אלא פונונו דבריכם, לא כמו שאמרתם אלא כן כמו שאומר לכם והוא: "אשר ימצא אתו יהיה לי עבד". ואתם תהיו נקיים. ובזה כיוון לשני דברים. ואתם תהיו נקיים בעניין הגביע, ואתם תהיו נקיים בעניין בנימין, שלא ימות.

הַנְּנוּ עֲבָדִים לְאֲדֹנָי גַם-אֲנַחְנוּ גַם
אֲשֶׁר-נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ: (מד, טז)

יש ליתן טעם מה הוא החילוק שחילק יהודה בין האחים לבנימין, הַנְּנוּ עֲבָדִים לְאֲדֹנָי גַם-אֲנַחְנוּ, גַם אֲשֶׁר-נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ. מדוע לא אמר הננו עבדים לאדוני בלא להמשיך גם וגם. אלא יש לומר שכך אמר יהודה: האלקים מצא את עוון עבדיך, גם בלא בנימין, שהוא לא היה במכירת

שמכרו את בנו וגרמו לאביהם צער גדול.

ועוד רצה לרמוז להם, הָרַעְתֶּם אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לזרוק את אחיכם לבור מלא נחשים ועקרבים. ולכן אמר להם בלשון נופל על לשון, וְהוּא נִחַש וְנִחַש בּוֹ.

אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ מֵעַבְדֶּיךָ וְמֵת
וְגַם-אֲנַחְנוּ נִהְיָה לְאֲדֹנָי לְעַבְדִּים:
וְיֹאמַר גַּם-עֵתָה כְּדַבְרֵיכֶם כִּן-הוּא
אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה-לִּי עֶבֶד
וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּים: (מד, ט-י')

יש לעיין, מדוע יאמר דבר והיפוכו. שבתחילה הוא אומר גם-עֵתָה כְּדַבְרֵיכֶם כִּן-הוּא, וכוונתו אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ מֵעַבְדֶּיךָ וְמֵת, וְגַם-אֲנַחְנוּ נִהְיָה לְאֲדֹנָי לְעַבְדִּים, ומיד משנה דבריו ואומר אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ יִהְיֶה-לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּים.

וי"ל שהוכיחם בזה שלא למדו ממה שאמר יעקב על רחל [סוף ויצא] "עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה". ונתגלגל הדבר ומתה רחל בדרך כי ברית כרותה לשפתיים.

לעומקו של מקרא מקץ

צוֹנַחַת (תהלים קיט, קסה): **שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרַתְךָ.**

יש במדרש זה שלש תמיהות:

- א. לשם מה **נֶעַר פּוֹרְפוּרִיָּה** שלו באמרו **וְאַתֶּם עָלוּ לְשֵׁלוֹם אֶל אֲבִיכֶם.**
- ב. מה כוונתם בענותם לו **הַשְׁלוֹם דְּכֹלִיָּה נִשְׁפָּה.**
- ג. למה התכוונה רוח הקדש כשצווחה **שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרַתְךָ.**

ובהאיר מדרש זה וחידותיו יש לומר:

באמרו **נֶעַר פּוֹרְפוּרִיָּה** כוונתו בזה שיוסף תפס בבגדיו **וניער אותם** בעת שאמר להם **וְאַתֶּם עָלוּ לְשֵׁלוֹם אֶל אֲבִיכֶם**, כמזכיר להם נשכחות על **שהפשיטו כתנתו, והורידוהו לבור ועלו** כביכול **בשלום** אל אביהם, כאילו לא ארע דבר.

ועדין נותר להבין תשובתם אליו באמרם **הַשְׁלוֹם דְּכֹלִיָּה נִשְׁפָּה.**

וייש לפתור על פי הזוהר הק' בלק דף קצ"ו ע"א, **שְׁנִשְׁפָּה הֵם הַרִי חֲשָׁךְ**, לשם הולך **הסטרא אחרא** בעת שישראל מתפללים. ומי שאינו בא להתפלל עמהם הולך כביכול להרי הנשפה הרי החשך עם הסטרא אחרא. והבאים להתפלל מאירים את הרי החשך בתפילתם. ואז אין לסטרא אחרא אפשרות לקטרג.

יוסף. ולכן אמר **גם אנחנו**, שיש בנו עוון מכירת יוסף, **וגם אשר** נמצא הגביע בידו מבלי שיהיה בו עוון מכירת יוסף. אלא העוון שהגביע בידו.

וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מֵעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא יְהִי־לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשֵׁלוֹם אֶל־אֲבִיכֶם (מד, יז)

הרי שני הדברים סותרים זה את זה. אם הוא יהיה לי עבד, כיצד זה יעלו לשלום אל אביהם. הרי אין כאן שלום כלל. אלא **רָמַז רָמַז להם**, כשם שבנימין אין בו חטא, ואע"פ כן נמכר לעבדות, **כך גם בי לא היה חטא כשמכרתם אותי לעבד.** וכשם כשמכרתם אותי לעבד **ישבתם לאכול לחם** כביכול **עולם כמנהגו נוהג** ועליתם לשלום אל אביכם, כן עכשיו **בנימין יהיה לי עבד** ואתם עלו לשלום אל אביכם, **וכביכול עולם כמנהגו נוהג!**

וְאַתֶּם עָלוּ לְשֵׁלוֹם אֶל־אֲבִיכֶם. מובא במדרש רבה. וְאַתֶּם עָלוּ לְשֵׁלוֹם אֶל־אֲבִיכֶם רבי הונא בשם רבי אהא, **נֶעַר פּוֹרְפוּרִיָּה** [תפס בגדיו וניער אותם בחזקה כאדם המנער דבר מתוך כעס] ואמר: **הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא יְהִי לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשֵׁלוֹם אֶל אֲבִיכֶם**, (בראשית מד, יז). אָמְרִין לִיהֵ הַשְׁלוֹם דְּכֹלִיָּה נִשְׁפָּה, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ

לעומקו של מקרא מקץ

בסופה, שלסוף נהיים אוהבים, ואתם תחת זה הגברתם השנאה ביניכם. שנאמר וַיִּשְׁנְאוּ אִתּוֹ. אם באמת הייתם מחשיבים עצמכם לְאֶהְבֵי תוֹרַתְךָ, היה מתקיים בכם וְאִין לְמוֹ מְכָשׁוּל.

וכשמוע האחים את דברי רוח הקדש נעשו כולם אוהבים. ואשר על כן ידע יוסף כי זה הזמן להתגלות. מִיַד ויגש יהודה וגו' עד שנתגלגלו הדברים שאמר להם אני יוסף.

ועל דרך הצח, יבואר נשפ"ה, בדרך של נוטריקון:

נר שֶׁמֵאִיר פִּינוֹת הַחֲשׂוֹכוֹת. והוא יוסף הצדיק.

רמזי חנוכה

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא

מנהג הסביבון שיסודו בהררי קדש להראות כי מה' מסובב הסיבות נסבב הדבר של נצחון המלחמה, כן אומר יוסף לאחיו חלומותי הם לא מהרהורי לבי, אלא מה' נסבב הדבר, ונרמז בפסוק וְהָיָה תִּסְפִּינָה אֲלֵמְתֵיכֶם וּתְשַׁתְּרִין לְאֵלֵמְתֵי.

ח' פעמים כתובה הכתנת בפרשת וישב, כנגד ח' ימים של חנוכה. כבמסכת שבת כא. בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה הָלַם וְהָיָה עֲמֵד עַל-הַיָּאָר. ואיקץ

וזה שאמרו לו הַשְּׁלוֹם דְּכֹלִיָּה נִשְׁפָּה. אתה אומר עלו לשלום אל אביכם, אבל בלי בנימין אין זה שלום, אלא הרי החשך של הסטרא אחרא.

וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ צוֹנַחַת (תהלים קיט, קסה): שְׁלוֹם רַב לְאֶהְבֵי תוֹרַתְךָ. ואין למו מכשול.

ויש להבין מה מקום לצווחה זו, ומה רצתה רוח הקדש לענות לאחיו בזה.

ולעומקו של מקרא נֶאֱמַר שהיא אותה רוח הקדש אשר אמרה בעת השליכוהו לבור וְנִרְאָה מֵה-יְהִי חֵלְמֵתִיו (וישב, לז, כ').

עתה תובעת רוח הקדש את חשבון הנפש של האחים כאומרת: לו הייתם מקיימים שְׁלוֹם רַב לְאֶהְבֵי תוֹרַתְךָ, היה מתקיים בכם ואין למו מכשול, ולא הייתם שואלים עתה הַשְּׁלוֹם דְּכֹלִיָּה נִשְׁפָּה.

אבל מאחר ובחרתם לקיים וְלֹא יִכְלֹו דְּבָרוֹ לְשָׁלֹם, עתה עליכם לשאול הַשְּׁלוֹם דְּכֹלִיָּה נִשְׁפָּה.

ועוד, שאם היתה ביניכם מחלוקת בהלכה, לגבי אבר מן החי ולגבי מסחר עם הנשים וכינוי השמות לבני השפחות [כמבואר באריכות לעומקו של מקרא לפרשת וישב], לא הייתם צריכים להגיע לשנאה אישית. שהרי כתוב את והב

לעומקו של מקרא מקץ

כנגד ח' ימים פרסמתם, עתה
התפרסמתם.

א"ם תצא"ו מז"ה, נוטריקון: אמת
משפטכם תם, צדיקים אתם, ודינכם
מכריז זכאים הנכם.

ועוד: בזאת תבחנו אם תצאו מזה,
בזאת תבחן המחלוקת בין ב"ש וב"ה אם
פוחת והולך כנגד הימים הנכנסים
וכב"ש, או מוסיף והולך כב"ה כנגד
הימים היוצאים. והלכה כב"ה, ונרמז
בדבריו, אם תצאו מזה.

להדליק נר חנוכה. ר"ת נח"ל.
וכמובא באוהב ישראל מאפטא, והוא
על פי הזוה"ק, יש נחל תחתון והוא
ר"ת נפשנו חכתה לה'. ועל ידי הנחל
התחתון, שופע ישועות הנח"ל העליון
שהוא ר"ת נוצר חסד לאלפים.

והדלקת הנר בברכתו להדליק נר
חנוכה, היא כנח"ל תחתון,
המוריד שפע בעולמות מן הכתר
העליון של נוצר חסד לאלפים הוא
נח"ל עליון, המשפיע שפע רחמים
על המחכים לישועתו, ומאיר לעם
ישראל קץ גאולתו.

והנה חלום. וכן בעת בא קץ הגלות,
והנה, היינו כחולמים.

ויגלה ויחלף שמלותיו. ויגלה הן
אותיות ויגל ח', ויהי גילוי לח' גרות
חנוכה. ויחל"ף ר"ת ויהיו ימי חנוכה
לפרסום. שמלות"יו נוטריקון: שם
ל"ו תיו, שהקב"ה שם לעם ישראל תיו
אות וסימן לגילוי ולפרסום הנס, והם ל"ו
גרות.

פענ"ח:

ר"ת פרסום עולם נר חנוכה.

מנשה ואפרים. מנשה אותיות
שמנה. וגם אותיות שמן. וכן
מְנַשֶּׁה כִּי-נִשְׁנִי והוא רמז להשמן
שפוחת והולך כל שמנה ימים,
כב"ש. ואַפְרַיִם כִּי-הִפְרַנִּי ע"ש
פריה ורביה הוא רמז למוסיף
והולך. כבית הלל.

בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו
מזה. בזאת חנוכה תבחנו כיצד
נחתם דינכם לחיים, אם תצאו מזה.

ועוד, בזאת חנוכה, תב"חנו, תהיו
בבחינת חן וחסד. ח"י פר"עה,

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

